ISSN -2583-147X (P), **Vol.- 9, Issue No.X, January 2024**
Bastabatara Pariprakash Prachee
Peer Reviewed and Referred Research Journal

ସ୍ମୃତି ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଗଳ୍ପ : ଜୀବନର ବିବିଧ ସ୍ମୃତିରେ ରୋମନ୍ଥିତ ଚିତ୍ର

ମମତାମୟୀ ଦାଶ

ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଓଡିଆ ଗଳ୍ପ ସାହିତ୍ୟରେ ଗାଳ୍ପିକା ସ୍ମୃତି ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ନାମ ଏକ ପରିଚିତ ନାମ । ଗାଳ୍ପିକା ଗଳ୍ପ ଲିଖନ ସହିତ ପାଠକ ପ୍ରିୟ କବିତା ଏବଂ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖାଲେଖିରେ ମଧ୍ୟ ରୁଚି ରଖନ୍ତି । ବୃତ୍ତିରେ ସେ ଜଣେ ରସାୟନ ବିଜ୍ଞାନର ଅଧ୍ୟାପିକା । ତାଙ୍କର ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ 'ସ୍ମୃତିର ପାଖୁଡା', ଓ 'ତଥାପି' ଦୁଇଟି କବିତା ସଂକଳନ ଏବଂ ଛଅ ଗୋଟି ଗଳ୍ପ ପୁସ୍ତକ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ସେଗୁଡିକ ଯଥା- 'ଚନ୍ଦ୍ରମାର ସ୍ୱପ୍ନ' (୨୦୧୨), 'ସମ୍ଭାବନାର ସକାଳ' (୨୦୧୪), 'ବହ୍ନିଶିଖା' (୨୦୧୮), 'ଦେବୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗଳ୍ପ' (୨୦୧୯), 'ଦାଗ' (୨୦୧୯), 'ଅନ୍ଧାରର ପ୍ରତିବିମ୍ବ' (୨୦୨୧) ଇତ୍ୟାଦି ।

ଗାଳ୍ପିକା ସ୍ମୃତି ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକରେ ସମକାଳୀନ ସାମାଜିକ ବାସ୍ତବତା ଓ ସମସ୍ୟା, ବିଶ୍ୱଦୃଷ୍ଟି ଓ ଗ୍ରାମ୍ୟାନୁଭୂତି, ଜୀବନବାଦୀ ଚେତନା, ପ୍ରେମ-ବିଚ୍ଛେଦ ଓ ପ୍ରଣୟ-ପ୍ରତାରଣା, ନାରୀ ମନର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ, ନିଃସଙ୍ଗ ଜୀବନ, ଅସହାୟ ସଂଘର୍ଷର କଥା, ଦଳିତ ଚେତନା ଏବଂ ଯୁବପିଢିଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ମାନସିକତା ଆଦି କଥାବସ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ । ପ୍ରସଙ୍ଗାନୁସାରେ ଗଳ୍ପଗୁଡିକର ଉପଯୁକ୍ତ ନାମକରଣ ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ଭୂମିକା (କାର୍ଯ୍ୟ) ଗଳ୍ପରେ ପ୍ରାଣ ସଂଚାର କରିଛି । କଥାବସ୍ତୁରେ ଗଢିଉଠିଥିବା ପରିବେଶ ଅଧିକାଂଶ କଲେଜ ପରିସରର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏତତ୍ ବ୍ୟତୀତ ସରଳ ଗ୍ରାମ୍ୟ, ସହର ଓ ବିଦେଶ ଅନୁଭୂତି, ପାରିବାରିକ ଜୀବନ ସମସ୍ୟା ସହ ବହୁ ପ୍ରତିନିଧି ସ୍ଥାନୀୟ ଚରିତ୍ର ମାନଙ୍କର ଆଗମନ ହୋଇଛି ଗଳ୍ପରେ । କାହାଣୀଗୁଡିକରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚରିତ୍ରଙ୍କୁ ସଂଘର୍ଷର ଅବତରଣ ପରେ ଉଚିତ ନ୍ୟାୟ ମିଳିଛି । ବିଶେଷତଃ ଗାଳ୍ପିକାଙ୍କ ନାରୀ ଚରିତ୍ରମାନେ ବହୁ ଯନ୍ତ୍ରଣା, ବହୁ ସଂଘର୍ଷର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେଥିରେ ସେମାନେ ପରାଜୟ ସ୍ୱୀକାର କରି ନାହାନ୍ତି । ବରଂ କେଉଁଠି ମା' ଦୁର୍ଗତିନାସିନୀ ଦୁର୍ଗା, ତ କେଉଁଠି ପୃଥିବୀ ଭଳି ସର୍ବଂସହା ହୋଇ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସହ ବିନାଶକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । କେବଳ ନାରୀ ଚରିତ୍ର ନୁହେଁ, ଗଳ୍ପରେ ପୁରୁଷ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ଠାରେ ମାନବିକତା ଓ ଦେବତ୍ୱ ଗୁଣର ପରିପ୍ରକାଶ ଦ୍ୱାରା ପାଠକ ମନରେ କୌଣସି ଭେଦଭାବ ଜନ୍ମି ନଥାଏ । ଗଳ୍ପମାନଙ୍କର କଳେବର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଚମତ୍କାରିତା ସୃଷ୍ଟି ନିମନ୍ତେ ଗାଳ୍ପିକା ବିଭିନ୍ନ ଶୈଳୀର ପ୍ରୟୋଗ କରିଛନ୍ତି । ଗାଳ୍ପିକାଙ୍କର ଏକ ଅହେତୁକ ଦୁର୍ବଳତା ବୋଲି ମନେ ହୁଏ ସ୍ମୃତି ସହ । କାହିଁକି ନା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗଳ୍ପ ଉତ୍କଣ୍ଠାର ସହିତ ଚରିତ୍ରର ତିକ୍ତ କିମ୍ୱା ମଧୁର ସ୍ମୃତିରେ ରୋମନ୍ଥିତ ହୋଇ ଗତିଶୀଳ ହୋଇଛି ।

ଗାଳ୍ପିକାଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଗଳ୍ପ ସଂକଳନ 'ଚନ୍ଦ୍ରମାର ସ୍ୱପ୍ନ'ରେ ସମୁଦାୟ ପନ୍ଦରଟି ଗଳ୍ପ ସଂକଳିତ । ଏହି ସଙ୍କଳନସ୍ଥ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗଳ୍ପଗୁଡିକ ସାଧାରଣତଃ ପ୍ରେମମୂଳକ । ପ୍ରଥମ ଗଳ୍ପଟି ହେଉଛି 'ଚନ୍ଦ୍ରମାର ସ୍ୱପ୍ନ' । ଏହି ଗଳ୍ପରେ ପ୍ରଣୟ ଓ ପ୍ରତାରଣାର ଚିତ୍ର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଜୀବନରେ ଆଗକୁ ବଢ଼ି ଚାଲିଥିବା ଚନ୍ଦ୍ରମା ଅତୀତ କଥା କିନ୍ତୁ ଭୁଲି ପାରିନି । ଗୋଟିଏ ପଟେ ବାନ୍ଧବୀର ଭାଇ ଦୀପକର ପ୍ରତାରଣା । ଅନ୍ୟ ପଟେ ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁ ଅମ୍ଳାନର ପ୍ରେମ ନିବେଦନ । ପ୍ରେମରେ ସର୍ବସ୍ୱ ହରେଇବା ପରେ ଚନ୍ଦ୍ରମାର ପୁନଃଜନ୍ମ ହେଇଛି । ତା'ର ସ୍ୱପ୍ନଭଙ୍ଗରୁ ସ୍ୱପ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାତ୍ରାରେ ନିଜର ଦୃଢ଼ ମନୋବଳ ଯୋଗୁଁ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ସାମାଜସେବୀରେ ନିଜକୁ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିପାରିଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ଗଳ୍ପ 'ଅନୁରାଗ'ରେ ରାୟଗଡ଼ା ସହରର ଏକ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଶିଳ୍ପପତି ସଦାନନ୍ଦ ରାୟଙ୍କ ପତ୍ନୀ ସିକତା ଦାସରୁ ସୀତା ପାଗିଳୀରେ ପରିଣତ ହେବାର କାହାଣୀ

ଚିତ୍ରିତ । ଗାଳ୍ପିକା ଅତି ଚମତ୍କାର ଭାବେ କରୁଣ କାହାଣୀକୁ ପଶ୍ଚାଦାନୁଶୀଳନ ଶୈଳୀରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି ।

'ପ୍ରେମର ପରିଭାଷା' ଗଳ୍ପର ନାମକରଣର ଉଚିତ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ହୋଇପାରିଛି । ପ୍ରେମ ଯେ ପବିତ୍ର ଓ ଶାଶ୍ୱତ ତାହାର ପ୍ରକୃତ ପରିଭାଷା ଜୀବନ୍ତ ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପନା କରାଯାଇଛି ଗଳ୍ପରେ । କାହଣୀର ବିଷୟବସ୍ତୁ କଲେଜ ଜୀବନ ଓ କଲେଜ ପରିସର ଭିତରେ ପ୍ରେମ-ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିକୁ ନେଇ ଗଢିଉଠିଛି । କଲେଜ ଜୀବନରୁ ବନ୍ଧୁତା ଓ ତା' ପରେ ପ୍ରେମରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇପଡିଛନ୍ତି ଦୁହେଁ ସୁକନ୍ୟା ଓ ରିତେଶ । ବେଳହୁଁ କଲେଜ ଇଲେକ୍‌ସନ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହୀ ରିତେଶ ଇଲେକ୍‌ସନରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିଛି । ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ଉଭୟଙ୍କ ଭିତରେ ଏକ ଦୀର୍ଘ ବିଚ୍ଛେଦ । ସୁକନ୍ୟା ରିତେଶର ଜୀବନ ବଂଚେଇବାକୁ ଯାଇ ବିରୋଧୀ ଦଳଙ୍କ କହିବା ଅନୁସାରେ ସୁକନ୍ୟା ରିତେଶ ଜୀବନରୁ ବହୁତ ଦୂରକୁ ଚାଲିଯାଇଛି । ସେଇଠୁ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଏବଂ ଉତ୍କଣ୍ଠା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ, ଦଶବର୍ଷ ପରର କାହାଣୀ ପାଠକ ସମ୍ମୁଖକୁ ଆସେ । ଉଭୟେ ପରସ୍ପରକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିଛନ୍ତି ଚେନ୍ନାଇର, ମହାବଳୀପୁରମ୍‌ର ଏକ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରରେ । ଆଖି ସାମ୍ନାନାରେ ଜଣେ ଜଣକୁ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି । ବିଗତ ସ୍ମୃତି ସବୁ ରୋମନ୍ଥିତ ହୋଇ ମନ୍ଦିରର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପରିବେଶ ଭିତରେ ନବସ୍ୱପ୍ନର ସଂଚାର ହୋଇଛି । ଗଳ୍ପରେ ସୁକନ୍ୟାର ତ୍ୟାଗ ଓ ରିତେଶ୍‌ର ଦୀର୍ଘ ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରକୃତ ପ୍ରେମର ପରିଭାଷା ବୁଝାଇ ଦିଏ ।

ଅନ୍ୟ ଏକ ଗଳ୍ପ 'ବିଜୁଳି କନ୍ୟା'ରେ ନାରୀର ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ, ନାରୀ ମନର ବିଦ୍ରୋହଭାଷ ଏବଂ ନାରୀ ଜାଗରଣର ଅବଦମିତ ସ୍ୱର ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ଏଥିରେ ସଂଳାପଧର୍ମୀ ଶୈଳୀର ପ୍ରୟୋଗ ଫଳରେ ଗଳ୍ପଟିରେ ନାଟକୀୟତା ଭରି ରହିଛି । ଗଳ୍ପରେ ଯୁକ୍ତଦୁଇ ପ୍ରାକ୍ଟିକାଲ କ୍ଲାସ୍‌ରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିବା ଏକ ଝିଅ ଚେତାଶୂନ୍ୟ ହୋଇଯିବାର ଘଟଣା ଆସେ । ଡାକ୍ତରଙ୍କ କହିବା ଅନୁସାରେ ଝିଅଟି ପ୍ରେଗ୍‌ନାଣ୍ଟ୍ । ଅଧ୍ୟାପିକା ଅଙ୍କିତ, ଝିଅଟିର ଏପରି ଅବସ୍ଥା ହେବାର କାରଣ ଖୋଜି ଏବଂ ପୋଲିସର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ମ୍ୟାଥମେଟିକସ୍ ଟିଉସନ୍ ସାର୍‌କୁ ଗୁଡାଏ ଅଶ୍ଳୀଳ ସି.ଡି, ଡିଭିଡି ସହ ଜବତ କରାଇଲେ । ଗଳ୍ପ ନାୟିକା ଅଙ୍କିତା ମେଧାବୀ ଛାତ୍ରୀଟିର ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଆଖିରେ ରଖି, ଝିଅଟିର ଅଜଣାତରେ ଅଭିଭାବକଙ୍କ ଅନୁମତି ନେଇ ତା'ର ପେଟ ସଫା କରିବାକୁ ପଡିଛି । ଏକଦା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମହିଳା ଦିବସ ଉପଲକ୍ଷେ କଲେଜରେ ଏକ ବିରାଟ ସଭାରେ ଅଙ୍କିତାଙ୍କୁ କହିବାର ସୁଯୋଗ ବେଳେ ଯୌନ ନିର୍ଯାତନା (Sexual Harassment) ସମ୍ପର୍କରେ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ସଚେତନତାର ମନ୍ତବ୍ୟ ରଖିଛନ୍ତି । ତାହା ଏହିପରି-"ପଢିବା ବେଳେ ଗୋଟିଏ ଝିଅ କେମିତି ଘରେ, ବାହାରେ, ସ୍କୁଲ୍, କଲେଜ ସବୁଠି ଯୌନ ନିର୍ଯାତନାର ଶିକାର ହୁଏଚ୍ଚ । ଏମିତି କି ପ୍ରାକ୍ଟିକାଲ କ୍ଲାସ୍‌ରେ ବିଶେଷ ପରିମାଣରେ ଜଣେ ଝିଅ ନିର୍ଯାତନାର ଶିକାର ହୁଏ । ସବୁ ଜାଣି ନ ଜାଣିଲା ଭଳି ସମସ୍ତେ ଅଭିନୟ କରନ୍ତି । ଆଜି ସେଇ ସମୟ ଆସି ପହଂଚିଛି । ନିଜେ ହିଁ ନିଜ ପାଇଁ ଅସ୍ତ୍ର ଧରିବାକୁ ହେବ । ତେବେ ଯାଇ ସମସ୍ତ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଏଡାଇ ଯାଇ ହେବ ।"(ଗଳ୍ପ- ବିଜୁଳି କନ୍ୟା, ପୃଷ୍ଠା-୧୨୨)

ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂକଳନ 'ସମ୍ଭାବନାର ସକାଳ'ରେ ସତରଟି କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ସଂଯୋଜିତ । ଏହାର ପ୍ରଥମ ଗଳ୍ପ ହେଉଛି 'ସମ୍ପର୍କ' । ଯାହାକି ପତ୍ରଧର୍ମୀ ଶୈଳୀରେ ଉପସ୍ଥାପିତ । ଗଳ୍ପନାୟକ ଡାକ୍ତର ସତ୍ୟଜିତ୍ ମହାପାତ୍ର ଠିକଣା ନଥିବା ଏକ ଚିଠି ମାଧ୍ୟମରେ ଅତୀତର ମଧୁର ସ୍ମୃତିରେ ମିତା ରାୟ ସହ କଲେଜ ଜୀବନକୁ ଫେରିଛନ୍ତି । ଗଳ୍ପରେ ପ୍ରେମକୁ ନପାଇ ବି ପାଇବାର ଅନୁଭବ କରାଯାଏ । ସମ୍ପର୍କର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ମହନୀୟ ହୋଇଉଠିଛି ମିତା ରାୟ ଓ ସତ୍ୟଜିତଙ୍କ ଭିତରେ । ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ନପାଇ ମଧ ଆବଶ୍ୟକ ବେଳେ ଏକ ନାମହୀନ ସମ୍ପର୍କରେ ପରସ୍ପରକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ଯାହା ଗଳ୍ପର ନାମକରଣକୁ ସାର୍ଥକ କରିପାରିଛି ।

'ଆଶାବାଡ଼ି' ଗଳ୍ପର କଥାବସ୍ତୁ ଏକ ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟର ମଧୁର ସମ୍ପର୍କକୁ ନେଇ ଲିଖିତ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମାଜରେ ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପିଲାମାନେ ବଡ ହେଲା ପରେ, ଅଭିଭାବକଙ୍କ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର କିଛି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଥିବାର କଥା କଳ୍ପନାକୁ ଆଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଗଳ୍ପରେ ପୁତ୍ର ଅପେକ୍ଷା ଶିଷ୍ୟର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ରହିଛି । ଗଳ୍ପରେ ଯଶୋବନ୍ତ ବାବୁ ଖବର କାଗଜରୁ ବାଲ୍ୟଜୀବନର ପ୍ରିୟ ଗୁରୁଙ୍କ ଦୁର୍ଘଟଣା ଖବର ପାଇ ସପରିବାର ଦୌଡି ଯାଇଛନ୍ତି ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ । ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ପୁରସ୍କାର ପ୍ରାପ୍ତ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଦୁଇ ଚାକିରିଆ ପୁଅ ଥାଇ ମଧ ଯଶୋବନ୍ତ ବାବୁ ଗୁରୁଙ୍କର ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଶେଷ ଜୀବନରେ ଗୁରୁଙ୍କର ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସବୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଛନ୍ତି । ଗଳ୍ପଟି ଏକ ସମାଜ ସଂସ୍କାରମୂଳକ ଗଳ୍ପ କହିଲେ ଠିକ୍ ହେବ ।

'ସମ୍ଭାବନାର ସକାଳ' ଗଳ୍ପରେ ନାରୀର ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନରେ ନିଃସଙ୍ଗତା ଓ ସବୁ ଅତିକ୍ରମୀ ଏକାକି କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠ ଭାବେ ଜୀବନକୁ ଅତିବାହିତ କରିବାର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଶ୍ୟାମାଳିମାର ସ୍ମୃତିରେ ଗଳ୍ପର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଶାନ୍ତିନିକେତନର ପରିସର

ଭିତରେ ଗଢିଉଠିଛି । ଶ୍ୟାମାଳିମାର ସ୍ମାରକ ସହ ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ପ୍ରଥମ ଦେଖା, ପ୍ରେମ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ବହୁ ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ବିବାହ ହୋଇଛି । ବିବାହ ପରେ ସ୍ମାରକ ତାଙ୍କ ଗବେଷଣାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଓ ଆମେରିକା ଯାତ୍ରା କରିବା ଶ୍ୟାମାଳିମା ପାଇଁ ଏହା ଅସହ୍ୟ ପରିସ୍ଥିତି ହୋଇପଡ଼ିଛି । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନ ଆଗରେ ଶ୍ୟାମାଳିମା ନିରବ ପ୍ରତିବାଦ ରଖିଛି ଏବଂ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସର ସହ ଏକାକୀ ସଂସାରଭାର ଉଠେଇଛି । ସମୟର ଗତିରେ ସ୍ମାରକ ବିଖ୍ୟାତ ଯୁବ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭାବେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରି ଶେଷରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୁପେ ନିଜ ଘରକୁ ଫେରିଛନ୍ତି ।

ଗଳ୍ପ ସଂକଳନ 'ବହ୍ନିଶିଖା'ରେ ଷୋଳଗୋଟି କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ସ୍ଥାନିତ । ଏଥିରେ ସଂକଳିତ ପ୍ରଥମ ଗଳ୍ପ 'ଜଣେ କେହି ଅଛି'ରେ ଗାଳ୍ପିକା ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷୀୟ ଶୈଳୀ ମାଧମରେ କଥାବସ୍ତୁକୁ ଗତିଶୀଳ କରିବା ସହ ଆତ୍ମ ଭାବ ବିହ୍ୱଳିତ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ପରିପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ଗଳ୍ପନାୟିକା (ମୁଁ) ଏବଂ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ ଉଭୟ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟାପନା ବୃତ୍ତିରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ । ଏକ ରବିବାର ସପରିବାର ଚିଲିକା ଏବଂ ଫେରିବା ବେଳେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ କରିବାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ରହିଛି । ଗଳ୍ପରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କଥାବସ୍ତୁକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ ଗଳ୍ପଟି ଏକ ଭ୍ରମଣମୂଳକ ଗଳ୍ପ ଭାବେ ବିବେଚିତ ହୁଏ । ଗଳ୍ପନାୟିକା ନିଜର ଭ୍ରମଣ ଉପଲବ୍ଧି ଅନୁଭବକୁ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅନୁସାରେ ଭାବବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଯାହାକି ପାଠକ ସମ୍ମୁଖରେ ଭ୍ରମଣ ବୃତ୍ତାନ୍ତଟି ଜୀବନ୍ତ ହୋଇଉଠେ । ଶେଷରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ ଏବଂ ପ୍ରସାଦ ସେବନ ମାଧ୍ୟମରେ ଜଣେ ଭକ୍ତ ଭାବରେ ଆତ୍ମହରା ହୋଇ ଗଳ୍ପନାୟିକାଙ୍କ ଈଶ୍ୱର ବିଶ୍ୱାସୀ ପ୍ରାଣ କହିଉଠିଛି– "ସବୁ ସେଇ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଇଚ୍ଛା, ଏକଥା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମାନିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ, ଜଣେ କେହି ଅଛି, ଯେ କି ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ ଈଶ୍ୱର, ଯେ କି ସକଳ ସୃଷ୍ଟିର ତ୍ରାଣକର୍ତ୍ତା, ସମଗ୍ର ସୃଷ୍ଟି ତାଙ୍କର ଅଧିନ, ସେଇ ବିଶ୍ୱନିୟନ୍ତା ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ, ଭଲମନ୍ଦ ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାକୁ ସେ ହିଁ ପରିଚାଳନା କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସୃଷ୍ଟିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘଟଣା ଏକାପ୍ରକାର ସମନ୍ତରାଳ ଅବସ୍ଥା ଦେଇ ଗତି କରୁଛି ।" ଏଥିରେ ଗଳ୍ପନାୟିକାଙ୍କ ପ୍ରଗାଢ଼ ଈଶ୍ୱର ବିଶ୍ୱାସକୁ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ ।

'ସ୍ୱପ୍ନାୟିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତ' ଗଳ୍ପଟି କଥୋପକଥନ ବା ସଂଳାପଧର୍ମୀ ଶୈଳୀର ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ଗଳ୍ପରେ ଏକ ନାଟକୀୟ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ପୂରବୀର ଉପରିସ୍ଥ ଅଫିସର ମିଷ୍ଟର ପ୍ରଣବ ରାୟ, ଯାହାଙ୍କର ଏ ଦୁନିଆରେ ନିଜର ବୋଲି କେହି ନାହାନ୍ତି । ସେ ଜୀବନର ଏକାକୀତ୍ୱ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପୂରବୀକୁ ଲୋଡ଼ିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଫୋନ କଲ୍‌ରୁ ବନ୍ଧୁତା, ପରେ ପ୍ରେମ । କ୍ରମଶଃ ପ୍ରଣବ ରାୟଙ୍କ ନିଃସଙ୍ଗ ଜୀବନ ସହ ଜଡିତ ଅତୀତ କାହାଣୀର ବର୍ଣ୍ଣନା ଗଳ୍ପରେ ପରିବେଶକୁ ଶୋକାକୁଳ କରିଛି ।

'ବହ୍ନିଶିଖା' ଏକ ନାରୀ ଜୀବନର ସଂଘର୍ଷଭିତ୍ତିକ ଗଳ୍ପ । ୧୮ ବର୍ଷ ତଳେ ବନ୍ଦିତା ଗଣଧର୍ଷଣର ଶିକାର ହୋଇଛି । ବହୁ ସଂଘର୍ଷ କରି ପିତୃ ପରିଚୟ ନଥିବା ଝିଅଟିକୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଛି । ଅତୀତର ଯନ୍ତ୍ରଣା ତାକୁ ବାରମ୍ବାର ପ୍ରତିଶୋଧର ବହ୍ନିରେ ଜାଳିଛି । ସେଇ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଝିଅର ନାମ ରହିଛି ବହ୍ନି । ବହୁ ବିପଦର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ଝିଅକୁ ଶକ୍ତ ମଣିଷଟିଏ କରି ଗଢ଼ିତୋଳିଛି । ବନ୍ଦିତା ପରି ଅବିକଳ ଘଟଣା ଘଟିଥିବା ଏକ ଝିଅଟିର କେସ୍ ଜିତି ତାକୁ ନ୍ୟାୟ ଦେଇଛି । ଏଠାରେ ବହ୍ନି ଚରିତ୍ର ଅଗ୍ନିଶିଖା ପରି ତେଜସ୍ୱୀ, ଦୃଢ଼ମନା, ଶକ୍ତିସ୍ୱରୂପିଣୀ ନାରୀରୂପେ ରୂପାୟିତ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ବହ୍ନି ସମ୍ପର୍କରେ ବନ୍ଦିତା ରଖିଥିବା ମତାମତକୁ ଉଦ୍ଧାର କରାଯାଇପାରେ । ଯେପରି– "ବନ୍ଦିତା ବହ୍ନି ଭିତରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ ଏକ ମାନବବାଦୀ ଏବଂ ଚେତନାବାଦୀ ସଂସ୍କାର ଜ୍ୱଳନ୍ତ ବହ୍ନିଶିଖାଟିଏ, ଯେ କି ଜୀବନକୁ ଆଗେଇ ନେବାର ଦୃଢ଼ତା ଓ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାକୁ ଆପଣେଇ ନେଇଛି ବିନା ଦ୍ୱିଧାରେ ।" (ଗଳ୍ପ– 'ବହ୍ନିଶିଖା', ପୃଷ୍ଠା–୫୧)

'ବହ୍ନିଶିଖା'ରେ ବନ୍ଦିତା ପରି 'ଜୀବନଲିପି' ଗଳ୍ପରେ କାନ୍ତାର ଅବସ୍ଥା ପ୍ରାୟ ସମାନ ହୋଇଛି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଗଳ୍ପରେ ବ୍ୟସ୍ତବହୁଳ ଜୀବନରେ ଆଧୁନିକ ମଣିଷ ଭୋଗ କରୁଥିବା ନିଃସଙ୍ଗତାର ଚିତ୍ର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏଥିରେ ଅନୁରାଶ୍ରୀଙ୍କୁ ଚାକିରୀରୁ ଅବସରକାଳୀନ ଏକାକିତ୍ୱ ଅନୁଭବ ହୋଇଛି । ପରିବାରରେ ସ୍ୱାମୀ ଫାର୍ମ ହାଉସ୍‌ରେ ନିଜ କାମରେ, ଦୁଇ ପୁଅ ନିଜ ଚାକିରୀ ଜାଗାରେ, ଜଣେ ଦେଶ ବାହାରେ ତ ଆଉ ଜଣେ ରାଜ୍ୟ ବାହାରେ । ଅନୁରାଶ୍ରୀଙ୍କୁ ଏହି ନିଃସଙ୍ଗତାରୁ ମୁକ୍ତି ମିଳେ ପଚିଶି କିମ୍ବା ଛବିଶ ବର୍ଷର ଝିଅ କାନ୍ତା ସହ ପରିଚିତ ହେବାପରେ । ଅସହାୟୀ କାନ୍ତାର ଅତୀତର ଅଭିଶପ୍ତ ଜୀବନପୃଷ୍ଠା ଖୋଲା ହେବାପରେ ଗଳ୍ପର କଥାବସ୍ତୁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଗୌଣ ଚରିତ୍ରଟି (କାନ୍ତା) ମୁଖ୍ୟ ଚରିତ୍ର ଭୂମିକାରେ ଅବତରଣ କରେ । ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ଥିବା ଘରେ କାନ୍ତାର ଜନ୍ମ । ବାପା (ପୋଲିସ୍ ଏସ୍.ଆଇ.) ମାଓବାଦୀଙ୍କ ଦମନଲୀଳାରେ ଶିକାର ହୋଇ ପ୍ରାଣ ହରାଇବା ଏବଂ କାନ୍ତା ଗଣଦୁଷ୍କର୍ମର ଶିକାର ହେବା, ଗଳ୍ପରେ ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବବେଗ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ବହୁ ସଂଘର୍ଷ କରି ନିର୍ଭୀକ ମାତୃତ୍ୱର ପରିଚୟ ଦେଇ ବାପାର ପରିଚୟ ନ ଥିବା ପୁଅଟିଏ ଜନ୍ମ ଦେଇଛି । ସେଇ କାନ୍ତା

ହିଁ ଅନୁରାଶ୍ରୀଙ୍କର ସମସ୍ତ ନିଃସଙ୍ଗତାକୁ ଶେଷ ନିଃଶ୍ୱାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭଲ ସାଙ୍ଗ ଭଳି ଦୂର କରିପାରିଛି ।

ଗଳ୍ପ 'ବାକି ଥିବା ସ୍ୱପ୍ନ'ରେ ନାରୀ ମାନସିକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱର ଚିତ୍ର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଆକ୍ସିଡେଣ୍ଟରେ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଶ୍ରେୟା ସହ ଘରର ସବୁ ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇଛନ୍ତି । ଶ୍ରେୟାର ଶିକ୍ଷା ପରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଯୋଗ୍ୟତା ଦେଖି ରାଜେଶ୍ ସହ ବିବାହ କରାଇଛନ୍ତି । ବିବାହର କିଛି ଦିନ ପରେ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନରେ କଳହ ସୃଷ୍ଟି ହେଇଛି ଏବଂ ଶ୍ରେୟା ଜାଣିବାକୁ ପାଇଛି ରାଜେଶ୍ ଜଣେ ମାନସିକ ରୋଗୀ । ତେଣୁ କାହାକୁ କିଛି ନ କହି ଶ୍ରେୟା ମାଳବିକାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଫେରି ଆସିଛି । ଏହି ସମସ୍ୟାକୁ ନେଇ ମାଆ ଝିଅଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମାନସିକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଦେଖା ଦେଇଛି ଏବଂ ତା'ର ସମାଧାନ ହେଇଛି । ଶ୍ରେୟାର ଜୀବନକୁ ଆଉ ଏକ ସୁଯୋଗ ମିଳିଛି । ବାକିଥିବା ସ୍ୱପ୍ନ ତା'ର ସତ ହେଇଛି । ଶ୍ରେୟା ଚାକିରୀ କରିଛି, ପୁଣି ଥରେ ମନର ମଣିଷକୁ ଖୋଜିପାଇଛି । ଗାଳ୍ପିକାଙ୍କ ନାରୀ ଚରିତ୍ରମାନେ ଅତି ଶକ୍ତିଶାଳୀ । ଆସୁଥିବା ବିପଦକୁ ଅତି ନିର୍ଭିକ ଭାବେ ସମ୍ମୁଖୀନ କରନ୍ତି । ତାହାର ଉଦାହରଣ ଦେଖି ପାରିବା ମାଳବିକା ନିଜ ଝିଅକୁ ବୁଝାଉ ଥିବା ବାକ୍ୟରେ । ଯେପରି- "ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭଲ ଭିତରେ ଖରାପ ଏବଂ ଖରାପ ଭିତରେ ଭଲ ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ନିଶ୍ଚୟ ବାଟଟିଏ ଅଛି କେଉଁଠି ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଜୀବନ ଜିଇଁବା ପାଇଁ, ମା' ମୁଁ ତୋ ସାଙ୍ଗରେ ଅଛି, ତୋର ବାକିଥିବା ସ୍ୱପ୍ନ ସବୁକୁ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ, ଚାଲ ଆଜି କୋର୍ଟ ଯିବା, ଡିଭୋର୍ସ ପାଇଁ ଆପ୍ଲାଏ କରି ଆସିବା" । (ଗଳ୍ପ- 'ବାକିଥିବା ସ୍ୱପ୍ନ', ପୃଷ୍ଠା-୧୮)

'ଦେବୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗଳ୍ପ' ସଂକଳନରେ ଷୋଳଟି ଗଳ୍ପ ସଂକଳିତ । ଏଥିରେ ସ୍ଥାନିତ 'ଅନେକ ଦିନ ପରେ' ଗଳ୍ପରେ କଲେଜ ପରିସର (college campus) ଭିତରେ ଗଢିଉଠିଥିବା ସ୍ମୃତି ବିଜଡିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଓ ପ୍ରେମ, ବିଚ୍ଛେଦର କଥାବସ୍ତୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଗଳ୍ପରେ ସଂଭ୍ରାନ୍ତ ଘରର ଝିଅ ତଟିନି ଏବଂ ସୋମେନ ଜଣେ ସାଧାରଣ ବ୍ୟବସାୟୀର ପୁଅ । ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପରିଚୟ ଏବଂ ପ୍ରେମ ସମ୍ପର୍କ ଗଢ଼ିଉଠେ କଲେଜ ପରିସର ଭିତରେ । ତଟିନିଙ୍କ ବାପା କିନ୍ତୁ ସବୁ ଜାଣି ସୋମେନଙ୍କୁ ଅପମାନିତ କରିଛନ୍ତି । ଏହାପରେ ଦୀର୍ଘ ବିଚ୍ଛେଦ ଏବଂ ସୋମେନଙ୍କ ସାରାଜୀବନ ଅବିବାହିତ ରହିବାର ସଂକଳ୍ପ ଗଳ୍ପରେ ପ୍ରକୃତ ପ୍ରେମର ସୁନ୍ଦର ଚେତନା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଏହିପରି ସମାନ ପରିବେଶ ଅର୍ଥାତ୍ କଲେଜ ପରିସର ଭିତରେ ଏକ ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ ପ୍ରେମ କାହାଣୀର ଚିତ୍ର 'ନିଶବ୍ଦ ପ୍ରେମ କାହାଣୀ'ରେ ଦେଖିବାକୁମିଳେ । ଅତୀତ ରୋମନ୍ଥନରେ ଗଳ୍ପନାୟକ ନିଶିକାନ୍ତ ନିଜ କଲେଜ ଜୀବନର ପ୍ରଣୟର କଥା ଭାବି ରୋମାନଂଚିତ ହେବା ସହ ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଦୁଃଖିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଗଳ୍ପଟି ପତ୍ରଧର୍ମୀ ଶୈଳୀର ପ୍ରୟୋଗରେ କାହାଣୀରେ ଉପୁଜିଥିବା ଉତ୍କଣ୍ଠାର ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଛି । ଯାହାକି ଅତ୍ୟନ୍ତ କରୁଣ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ବହୁ ଅପେକ୍ଷା ପରେ ନାୟିକା ଆରାଧନାର ପତ୍ରରେ ତାକୁ ବ୍ଲଡ କ୍ୟାନସର୍ ହୋଇଥିବାର ଖବର, ନିଶିକାନ୍ତଙ୍କ ପ୍ରାଣ ବ୍ୟଥିତ କରିଛି । ନିଶିକାନ୍ତ ଆରାଧନା ପାଖେ ପହଂଚିବା ପୁର୍ବରୁ ତା'ର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛି । ଯାହା କଥାବସ୍ତୁର ଶେଷ ବିଚ୍ଛେଦାତ୍ମକ ହୋଇଛି ।

ପଶ୍ଚାଦାନୁଶୀଳ ଶୈଳୀରେ ଲିଖିତ 'ଜୀବନରେଖା' ଗଳ୍ପରେ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନର କଳହ, ଅବସାଦ, ନିଃସଙ୍ଗତା ଆଦି ରହିଛି । ମନୀଷ ଓ ତ୍ରିଶା ଉଭୟେ ଡାକ୍ତର ଦମ୍ପତି । ହସ ଖୁସିର ସଂସାର ଭିତରେ ତ୍ରିଶାର ବାନ୍ଧବୀ କରିସ୍ମାର ଆଗମନ ଫଳରେ ସ୍ୱାମୀ, ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳହ, ସନ୍ଦେହ ଏବଂ ବିଚ୍ଛେଦ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଗଳ୍ପରେ ତ୍ରିଶାଙ୍କ କୋମଳ, ମାନବିକତାର ହୃଦୟ ତାଙ୍କୁ ଏକ ମହନୀୟ ଚରିତ୍ରର ପରିଚୟ ଦେଇଛି । ଦଶବର୍ଷ ପରେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ, ଦୟନୀୟ ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିଛନ୍ତି । ତ୍ରିଶା ପୂର୍ବ କଥା ସବୁ ଭୁଲି ଆପ୍ରାଣ ଚେଷ୍ଟାରେ ସେବା କରି ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ସୁସ୍ଥ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆଣିଛନ୍ତି । ଗଳ୍ପରେ ତ୍ରିଶା ଜଣେ କ୍ଷମାଶୀଳ ନାରୀ ଭାବେ ପରିଚୟ ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି ।

ଗଳ୍ପ 'ଦେବୀ' ଏକ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ପାରିବାରିକ ସମସ୍ୟା ଭିତ୍ତିକ ଦୀର୍ଘ ଗଳ୍ପ । ଯେଉଁଥିରେ ଝିଅଟିଏ ଘରେ ଜନ୍ମ ହେଲେ ତାକୁ ଅଶୁଭ, ଅଲକ୍ଷଣୀ ଭଳି ଲାଞ୍ଛନା ମିଳେ, ନାନା ଅତ୍ୟାଚାର, ଇତର ପଶୁ ପରି ଅବହେଳିତ ହୁଏ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଗଳ୍ପରେ ନିଷ୍ଠାର ମାଆ ଏବଂ ନିଷ୍ଠାକୁ ଲଗେଇ ତଳ ଉପର ଭଉଣୀମାନଙ୍କର ଜୀବନବଡ ଅଭିଶପ୍ତ । ପୁଅଟିଏ ଜନ୍ମ ନ ଦେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଷ୍ଠାର ମାଆକୁ ସ୍ୱାମୀଙ୍କଠୁ ଅବହେଳା, ଜେଜେମା'ଠୁ ଅସହନୀୟ ଗାଳି ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଛି । ତାହାର ଉଦାହରଣ ଦିଆଯାଇପାରେ ଜେଜେମା'ଙ୍କ କଟୁଉକ୍ତି ମାଧ୍ୟମରେ । ଯଥା- "ଦେଖ ଲୋ କେତେ ସରାଗ ଏଇ ଝିଅମାନଙ୍କ ପାଇଁ, ସତରେ ଯେମିତି ଏମାନେ ପାଠ ପଢ଼ି ତାକୁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ନେବେ ! ଅଲକ୍ଷଣୀଟାଏ କେଉଁ ବେଳାରେ ମୋ ଘରକୁ ଆସିଥିଲା କେଜାଣି ! କଥାରେ ଅଛି ଅପୁତ୍ରିକ ନାରୀ ମୁହଁ ନ ଚାହିଁ; କିଏ କାହିଁକି ଏହାର ମୁହଁ ଚାହିଁବ ! ଏଇ ଜନ୍ମରେ ଆଉ ନାତି ମୁହଁ ଦେଖିବାର ନାହିଁ କି ମଲା ବେଳକୁ ପାଣି ଟିକେ

ପାଇବା ଭାଗ୍ୟରେ ଲେଖା ନାହିଁ ଆମ ଦୁଇ ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀଙ୍କର ।" (ଗଳ୍ପ-ଦେବୀ, ପୃଷ୍ଠା-୧୧୨)

ମାଆର ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ବାପା ଏବଂ ଜେଜେମା'ଙ୍କ ଇଚ୍ଛାରେ ପୁଅକୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଚାରି ଝିଅ ପରେ ସାନ ଭାଇ ଶୀତୁନ୍‌ର ଜନ୍ମ ହୁଏ । ଘରେ ପୁଅ ଝିଅଙ୍କ ଭେଦଭାବ ଭିତରେ ବଡ ଭଉଣୀର ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବା, ଶିତୁନ୍‌ର ବିଶୃଙ୍ଖଳିତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ଲିପ୍ତ ରହିବା ଏବଂ ବାପାଙ୍କର ଅସ୍ୱାଭାବିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହ ମାଆ ଥାଉ ଥାଉ ଅନ୍ୟ ଏକ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଟିଏ ଘରକୁ ଆଣିବା ଗଳ୍ପରେ ଅସହଜ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଏତେସବୁ ଜଟିଳ ପରିସ୍ଥିତି ଭିତରେ ନିଜର ବହୁ ପ୍ରତିଭା ଓ ମେଧାବୀ ଛାତ୍ରୀ ହିସାବରେ ଶିକ୍ଷା ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରି ନିଷ୍ଠା ଗଳ୍ପନାୟିକାର ପରିଚୟ ହାସଲ କରେ । ତା'ର ସଂଘର୍ଷ ଏତିକିରେ ଶେଷ ହୋଇନି । ହଠାତ ରାତିରେ ଅପରିଚିତ ବେଶ ପୋଷାକ ଧରି ଦୁଇଜଣ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଚୋରିକରି ନେଇ ଯାଉଥିବା ବେଳେ ଠାକୁରଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ ଉପରେ ଥିବା ଧାରୁଆ ଖଣ୍ଡାରେ ନିଷ୍ଠାର ଆକ୍ରମଣ ଦ୍ୱାରା ଦୁହିଁଙ୍କର ପ୍ରାଣ ଯାଇଛି । ରକ୍ତାକ୍ତ ଶରୀର ଭିତରୁ ଜଣେ ତା'ର ବାପା । ଏହା ଅନୁମେୟ ହୁଏ ନିଷ୍ଠା ରୂପରେ ଦେବୀ ସିଂହବାହିନୀ ମା' ଦୁର୍ଗାଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ ହୋଇଛି, ଅମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବା ପାଇଁ ।

ଗଳ୍ପ ସଂକଳନ 'ଦାଗ'ରେ ଏଗାର ଗୋଟି ଗଳ୍ପ ସଂକଳିତ ହୋଇଛି । ଏଥିରେ ଥିବା 'ଦାଗ' ଗଳ୍ପରେ ଯୁବପିଢ଼ିଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ମାନସିକତା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ । ଏହା ଏକ ସମକାଳୀନ ଘଟଣାର କଥାବସ୍ତୁ । ସୁମିତ୍ରା ହେଉଛନ୍ତି ଏକ ଇଂରାଜୀ ମିଡ଼ିୟମ ସ୍କୁଲର ପ୍ରିନସ୍‌ପାଲ୍ । ଯିଏକି ସ୍କୁଲ୍‌ର ସମସ୍ତ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ସଦାସର୍ବଦା ଲାଗି ରହିଥାନ୍ତି । ସ୍କୁଲରେ ଏକ ଅଭାବନୀୟ ଘଟଣା ପରଠୁ ତାଙ୍କ ମାନସପଟ୍ଟରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଦେଖାଯାଇଛି । ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀର ସବୁଠୁ ଭଲ ଛାତ୍ର ଶାନ୍ତନୁ ବ୍ୟାଗରୁ ଅଶ୍ଳୀଳ ସି.ଡି ବାହାରିଛି, ଯାହା ଅବିଶ୍ୱାସନୀୟ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଶାନ୍ତନୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଏବଂ ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରଜେଶ କରିଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ସତ ଜଣାପଡିଲା ପରେ ବ୍ରଜେଶ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବାର ଖବର ସୁମିତ୍ରାଙ୍କୁ ମର୍ମାହତ କରିଛି ।

'ଲଭ୍ ବାର୍ଡ଼ସ୍' ଏକ ପ୍ରେମଭିତ୍ତିକ ଗଳ୍ପ । ଯାହାର ନାୟକ ନାୟିକା ଜୋସେଫ ଓ ଜିନି । କଲେଜ କ୍ୟାମ୍ପସ୍‌ରୁ ପ୍ରେମ ଓ ପରେ ବିଚ୍ଛେଦ । ଏଥିରେ ବ୍ୟବହୃତ ଆତ୍ମକଥନ ଶୈଳୀ ଦ୍ୱାରା କାହାଣୀ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଏବଂ ବାସ୍ତବ ହୋଇଛି । ଗଳ୍ପନାୟକ (ଶ୍ରୀମୟ) ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଯୋଶେଫଙ୍କ ଠାରୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରଣୟର କାହାଣୀ ଶୁଣି ଚକିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରେମୀଯୁଗଳୀଙ୍କୁ ଗଳ୍ପନାୟକ (ଶ୍ରୀମୟ) ଲଭ୍ ବାର୍ଡସ୍ ବୋଲି ନାମିତ କରିଛନ୍ତି । ସେହିପରି ସଂକଳନସ୍ଥ 'ପାପୁଲିରେ ପ୍ରେମ', 'ବର୍ଷା ଏକ ଅନ୍ୱେଷଣ', 'ଗୋଟିଏ ବର୍ଷାର ସ୍ମୃତି' ଆଦି ଗଳ୍ପରେ ପ୍ରେମମୂଳକ ବିଷୟବସ୍ତୁ ରହିଛି ।

'ଅନ୍ଧାରର ପ୍ରତିବିମ୍ବ' ଗଳ୍ପ ସଂକଳନରେ ତିରିଶିଟି ଗଳ୍ପ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । ଏହି ସଂକଳନ ୨୦୨୧ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି ଏବଂ ଏହି ସମୟରେ ଏକ ପ୍ରାଣଘାତକ ଭାଇରସ୍ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ତା'ର ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିସାରିଥିଲା । ପୂର୍ବକାଳରେ ବହୁ ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଓ ମହାମାରୀର ପ୍ରକୋପରେ ବହୁ ଧନ, ଜନ, ଜୀବନ ହରାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଆଜିର ଏହି ବିଜ୍ଞାନ ଯୁଗରେ ମଧ କୋରନା ଭାଇରସ୍ ଭଳି ମହାମାରୀ (Pestilence) ପାଖରେ ମଣିଷ ଅସହାୟ ହୋଇପଡିଛି । ନିଜ ଆଖି ସମ୍ମୁଖରେ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି ଅନେକ ଜୀବନ । ଏହା ଏକ ସମକାଳର ମହାମାରୀ (Pestilence) । ଯାହାର ଭୟ ଏବଂ ଆଶଙ୍କା ଏବେ ବି ରହିଛି ସମାଜରେ ।

ସାହିତ୍ୟରେ ସମାଜର ପ୍ରତିଛବି ପ୍ରତିଫଳିତ ହୁଏ । ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟରେ ସମାଜର କଥାବସ୍ତୁ ଚାଲିଆସିବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ସେହିପରି ଗାଳ୍ପିକାଙ୍କର ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଗଳ୍ପରେ କରୋନା ଭାଇରସ୍ ଭଳି ମହାମାରୀ (Pestilence) ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବା ଦୁଃସ୍ଥିତି ହିଁ କଥାବସ୍ତୁର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ହୋଇଛି । 'ବିଭୋର ବେଳା', 'ଦେବୀଦର୍ଶନ', 'କରୋନାର କାରୁଣ୍ୟ ଓ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଦିବସ', 'ଅନ୍ଧକାରର ରାହା', 'କିଛି କିଛି ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଅନ୍ତରାଳରେ', 'ଜୀବନ ଧାରା' ଆଦି ବହୁ ଗଳ୍ପରେ କୋରନା ଭାଇରସ୍‌ର ବ୍ୟାପ୍ତି କାଳୀନ ନିଃସଙ୍ଗତା, ଅସହାୟବୋଧ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ । 'ଦେବୀଦର୍ଶନ' ଗଳ୍ପରେ ଆତ୍ମକଥନ ଶୈଳୀର ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଛି । ଗଳ୍ପନାୟିକା (ମୁଁ) ଲକ୍‌ଡାଉନ୍‌ର ଅଭାବନୀୟ ସ୍ଥିତି, ବନ୍ଦ କୋଠରୀ ଜୀବନ ଏବଂ ଧାଡ଼ିବାନ୍ଧି ଦୋକାନରୁ ଜିନିଷ କିଣାର ଅନୁଭୂତିକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଗଳ୍ପର ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଦୀପାଳି ଚରିତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ଏକ କରୁଣ କାହାଣୀ ସଂଯୋଗ କରିଛନ୍ତି । ଦୀପାଳି ମଦ୍ୟପ ସ୍ୱାମୀଠୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ତିନୋଟି ପିଲାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଦାନା ଟିକେ ଦେବା ପାଇଁ ସମାଜ ଆଖିରେ ଚରିତ୍ରହୀନା ସାଜିଛି । ସେହିପରି ସମାନ କଥାବସ୍ତୁ 'କରୋନାର କାରୁଣ୍ୟ ଓ ସାଧରଣତନ୍ତ୍ର ଦିବସ' ଗଳ୍ପରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏହା ପ୍ରଥମପୁରୁଷୀୟ ଶୈଳୀରେ ଲିଖିତ । କରୋନା ଭାଇରସ୍ କିଭଳି ସେଲିନା ଘରର ମେରୁଦଣ୍ଡ

ଭାଙ୍ଗି ଦେଇଛି ତାହା ଗଳ୍ପରେ କରୁଣ୍ୟତା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସ୍କୁଲ୍‌ରେ ସୁନ୍ଦର ଆର୍ଟ ଶିଖାଉଥିବାରୁ ସେଲିନାକୁ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଦିବସରେ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଦିଆଯାଉଥିବା ବେଳେ ଗଳ୍ପନାୟିକା ଚକିତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

'ନୀଳ ସମ୍ବଲପୁରୀ ଶାଢ଼ୀର ସ୍ମୃତି' ଏକ ସ୍ମୃତି ଆଧରିତ ଗଳ୍ପ । କାହାଣୀର ସ୍ମୃତି ସାକ୍ଷୀ ହେଉଛି ଏକ ସମ୍ବଲପୁରୀ ଶାଢ଼ୀ । ଗଳ୍ପରେ ଆତ୍ମକଥନ ଶୈଳୀ ଏବଂ ପତ୍ରଧର୍ମୀ ଶୈଳୀର ପ୍ରୟୋଗରେ କଥାବସ୍ତୁକୁ ଆହୁରି ଜୀବନ୍ତ ରୂପେ ଆବେଗିକ କରିଛି । ଗଳ୍ପନାୟିକା (ମୁଁ) ଏକ ଇଣ୍ଟରନ୍ୟାସନାଲ୍ ସେମିନାର ପାଇଁ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସିବା, ଛାତ୍ରୀ ଆରାଧନା ସହ ଭେଟ ହେବା ଏବଂ ବିଦାୟ ବେଳେ ମ୍ୟାଡମ୍‌ଙ୍କୁ ଏକ ପ୍ୟାକେଟଟି ଉପହାର ଦେବା, ଏହିପରି କାହାଣୀଟି ଗତିଶୀଳ ହୋଇଛି । ପ୍ୟାକେଟରେ ଥିବା ନୀଳ ରଙ୍ଗର ସମ୍ବଲପୁରୀ ଶାଢ଼ୀ ଏବଂ ଆରାଧନାର ଚିଠି ପାଠକ ମନରେ ସୃଷ୍ଟ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଦୂର କରି ପାରିଛି ।

'ଅନ୍ଧାରର ପ୍ରତିବିମ୍ବ' ଗଳ୍ପଟି ଏକ ସାମାଜିକ ବାସ୍ତବତାର ଚିତ୍ର ବହନ କରେ । ଆଧୁନିକ ମଣିଷ କିଭଳି ଟଙ୍କା ରୋଜଗାର କରିବା ପଛରେ ସଂପର୍କର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ହରାଏ, ଆବେଗ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇପଡ଼େ, ତାହାର କଥାବସ୍ତୁ ଗଳ୍ପରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ସ୍ନେହାର ବାପା, ମାଆ ଉଭୟେ ନିଜ ଚାକିରୀ ଜୀବନରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ସ୍ନେହାର ଭଲ ମନ୍ଦ ବୁଝିବାକୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସମୟ ନଥାଏ । କେବଳ ତା'ର ଆତ୍ମୀୟତା କହିଲେ କାଗଜ, କଲମ, ଭାବନା ଏବଂ କଳ୍ପନାକୁ ମିଶେଇ ଜନ୍ମ ନେଉଥିବା ସୃଷ୍ଟି । ସମୟ କ୍ରମେ ସହରର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର ସହ ସ୍ନେହାର ବିବାହ ହୁଏ । ମଦ୍ୟପ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର କଳା ବ୍ୟବସାୟର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଦେଖି ସେ ମର୍ମାହତ ହୋଇଛି । କୁହାଯାଏ, ଜଣେ ନାରୀ ଚାହିଁଲେ ସବୁ ସମ୍ଭବ । ଘରକୁ ସ୍ୱର୍ଗ କରିପାରେ, ନଚେତ୍ ନର୍କ । ସେହିଭଳି 'ଅନ୍ଧାରର ପ୍ରତିବିମ୍ବ' ଗଳ୍ପରେ ନାୟିକା ସ୍ନେହା ତା'ର ଅସୀମ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଶକ୍ତି ବଳରେ ସ୍ୱାମୀକୁ ଉଚିତ ବାଟକୁ ଆଣିପାରିଛି ।

'ସ୍ୱପ୍ନିଳର ଦୁନିଆ' ଗଳ୍ପରେ ଗ୍ରାମ୍ୟ ସହ ଜଡ଼ିତ ବାଲ୍ୟ ସ୍ମୃତି, ଦାରିଦ୍ର୍ୟର କରୁଣତା, ବେକାରୀ ସମସ୍ୟା ଆଦିର ପ୍ରସଙ୍ଗ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ରାସାୟନ ବିଜ୍ଞାନ ବିଷୟରେ ଗୋଲ୍ଡ ମେଡାଲିଷ୍ଟ ପାଇଥିବା ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର ସତ୍ୟମ୍ ମହାପାତ୍ର ଚାକିରୀ ଖୋଜି ଖୋଜି ଶେଷରେ ଚୋରା ଡ୍ରଗସ୍ ବ୍ୟବସାୟରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ହୋଇଛି । ସତ୍ୟମ୍ ଦାରିଦ୍ର୍ୟତା ଯୋଗୁ ଆତ୍ମୀୟଙ୍କୁ ହରାଇଛି । ଏମିତି କି ନିଜର ପ୍ରାଣପ୍ରିୟା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ହରାଇଛି । ଏହି ସମୟରେ ପଡ଼ିଶା ଘର ରେଡିଓରୁ ଏକ କରୁଣ ସ୍ୱର ଭାସିଉଠିଛି କବିବର ରାଧାନାଥ ରାୟଙ୍କର ଏକ କାବ୍ୟାଂଶ । ତାହା ଥିଲା ଏହିଭଳି-

"କେହି ରହି ନାହିଁ, ରହିବେ ନାହିଁଟି ଏ ଭବରଙ୍ଗ ଭୂମି ତଳେ ।

ସର୍ବେ ନିଜ ନିଜ ଅଭିନୟ ସାରି ବାହୁଡିବେ କାଳ ବଳେ ।"

ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ପାଠ ଭିତରେ ଆଉ ଏକ ପାଠର ଉଦ୍ଧାର କରାଯାଇଛି । ତେଣୁ ଏହା ଆନ୍ତଃପାଠ୍ୟ (Intertextuality) ଶୈଳୀର ପରିସରଭୁକ୍ତ । ଏହିଭଳି 'ସକାଳ ଆସନ୍ତା କାଲିର', 'ଭିନ୍ନ ଏକ ଜୀବନର ରୂପକଳ୍ପ' ଆଦି ଗଳ୍ପରେ ଆନ୍ତଃପାଠ୍ୟର ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖାଯାଏ ।

ମୁଖ୍ୟ ଚରିତ୍ର ବ୍ୟତୀତ ଯେଉଁ ଅନ୍ୟ ଚରିତ୍ରମାନେ ବିଷୟ ବସ୍ତୁଟିରେ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଉକ୍ତ ବିଷୟ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମନେ ହେଉଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିନିଧି ସ୍ଥାନୀୟ ଚରିତ୍ର କହିଥାଉ । ସେଇ ଚରିତ୍ରମାନେ ହିଁ ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟରେ କାହାଣୀକୁ ଗତିଶୀଳ କରିବାରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ଏହିଭଳି ଅନେକ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଗଳ୍ପରେ ଭେଟୁ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯଥା- 'ଜେଜେ ବାପାଙ୍କ ସ୍ୱରରେ' ଗଳ୍ପରେ 'ଜେଜେ ବାପା', 'ଜୀବନଲିପି'ରେ 'କାନ୍ତା' ଚରିତ୍ର, 'ଅୟମାରମ୍ଭ' ରେ 'ଅଜୁକାକା', 'ଭିନ୍ନ ଏକ ଜୀବନର ରୂପକଳ୍ପ'ରେ 'ଅନୁରାଗ ଭାଇ', 'କିଛି କିଛି ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଅନ୍ତରାଳରେ'ଗଳ୍ପରେ 'ଜେଜେମା' ଆଦି ଚରିତ୍ରମାନେ କଥାବସ୍ତୁକୁ ଗତିଶୀଳ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ।

ଗାଳ୍ପିକା ସ୍ମୃତି ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଗଳ୍ପ ପାଠକ ମହଲରେ ଅନେକ ପ୍ରଶଂସାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରିଛି । ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ବହୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ତରଫରୁ ପୁରସ୍କୃତ ଏବଂ ସମ୍ମାନିତ କରାଯାଇଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ- କାଦମ୍ବିନୀ ଗଳ୍ପ ସମ୍ମାନ-୨୦୧୦, ଅମୃତାୟନ ଗଳ୍ପ ସମ୍ମାନ-୨୦୧୨, ଓଡିଶା ଲେଖିକା ସଂସଦ ଗଳ୍ପ ପୁରସ୍କାର-୨୦୧୪, ବିଭାବନା ଗଳ୍ପ ସମ୍ମାନ-୨୦୧୫, କବି ନାରାୟଣ ମୁଦୁଲି କବିତା ସମ୍ମାନ-୨୦୧୬, ଯୁଗଧ୍ୱନି ସାହିତ୍ୟ ସଂସଦ ଉପନ୍ୟାସ ସମ୍ମାନ-୨୦୨୧, ଗଳ୍ପ ଗଞ୍ଜାମ କଥାକାର ସମ୍ମାନ-୨୦୨୨, ଗୋକର୍ଣ୍ଣିକା ଗଳ୍ପ ସମ୍ମାନ ଆହୁରି ଅନେକ କିଛି ସମ୍ମାନରେ ସମ୍ମାନିତା ।

ସମକାଳୀନ ଓଡିଆ ଗଳ୍ପ ଜଗତରେ ପରିଚିତ ଗଳ୍ପକାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗାଳ୍ପିକା ସ୍ମୃତି ପଟ୍ଟନାୟକ ଅନ୍ୟତମ । ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ ରହିଛି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ୱାଦର କଥାବସ୍ତୁ । ସାଧାରଣ ଚରିତ୍ରରୁ ଅସାଧାରଣ ଚରିତ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ଚରିତ୍ରମାନେ ହିଁ ଗଳ୍ପରେ ଲୁପ୍ତ ଥିବା ସ୍ୱରକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଥାନ୍ତି । ଗଳ୍ପର ନାମକରଣ ଏବଂ କାବ୍ୟିକ ଭାଷାଶୈଳୀର ପ୍ରୟୋଗରେ କାହାଣୀଟି ଅଧିକ ଆବେଗମୟ ହୋଇଉଠିଛି । ମୁଖ୍ୟତଃ ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ ରହିଛି ଚଳମାନ ସମାଜର ଚିତ୍ର, ଅବକ୍ଷୟ ସଂସ୍କୃତି, ମଣିଷର ହତାଶାଭାବ, ନାରୀର ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ, ଗ୍ରାମ୍ୟସ୍ମୃତି ଓ ଅତୀତ ସଂପ୍ରୀତି ଆଦି ଅନେକ କିଛିର ପ୍ରତିଫଳିତ ଚିତ୍ର । ପରିଶେଷରେ ଗଳ୍ପଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରେ ତିକ୍ତ-ମଧୁର ସ୍ମୃତି ହିଁ ବିଷୟବସ୍ତୁର କେନ୍ଦ୍ର ହୋଇଛି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିସ୍ଥିତି ପଛରେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ଥିବାର ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଇଛି ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

ଦାସ, ଗୌରହରି, 'ଓଡିଆ ଗଳ୍ପ କାଲି, ଆଜି, ଓ କାଲି', ସମ୍ପାଦନା, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ, ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ – ୨୦୧୪ ।

ବାରିକ୍, ଡକ୍ଟର କବିତା, 'ଶହେ ବର୍ଷର ଆଧୁନିକ ଓଡିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ : ଏକ ତାତ୍ତ୍ୱିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ (୧୮୯୮-୧୯୯୮)' ବାଲୁ ବଜାର, କଟକ, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ –୧୯୯୯ ।

ବେହେରା, କ୍ଷୀରୋଦ ଚନ୍ଦ୍ର, 'ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଓଡିଆ ଗଳ୍ପ : ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଓ ସମ୍ଭାବନା', ସୁଶୀଳାବତୀ ସରକାରୀ ମହିଳା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ସେକ୍ଟର-୨, ରାଉରକେଲା-୭୬୯୦୦୬, ସଂସ୍କରଣ-୨୦୦୩ ।

ସାମଲ, ଡ଼କ୍ଟର ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ, 'ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ : ଗତି ଓ ପ୍ରକୃତି', ବିନୋଦ ବିହାରୀ, କଟକ, ସାଥୀ ମହଲ, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ – ୧୯୯୧ ।

ସାମଲ, ଡ଼କ୍ଟର ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ, 'ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଭୂମି ଓ ଭୂମିକା', ସମ୍ପାଦନା, ବିନୋଦ ବିହାରୀ, କଟକ, ଓଡିଶା ବୁକ୍‌ଷ୍ଟୋର, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ – ୨୦୦୪ ।

ପରିଶିଷ୍ଟ :

ପଟ୍ଟନାୟକ, ସ୍ମୃତି, 'ଚନ୍ଦ୍ରମାର ସ୍ୱପ୍ନ', ବାଲୁବଜାର, କଟକ, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ –୨୦୧୨

ପଟ୍ଟନାୟକ, ସ୍ମୃତି, 'ସମ୍ଭାବନାର ସକାଳ' ଭୁବନେଶ୍ୱର,ପଶ୍ଚିମା ପବ୍ଲିକେଶନସ, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ-୨୦୧୪

ପଟ୍ଟନାୟକ, ସ୍ମୃତି, 'ବହ୍ନିଶିଖା', ଭୁବନେଶ୍ୱର, ପଶ୍ଚିମା ପବ୍ଲିକେଶନସ, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ-୨୦୧୮

ପଟ୍ଟନାୟକ, ସ୍ମୃତି, 'ଦେବୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗଳ୍ପ' ଭୁବନେଶ୍ୱର, ପକ୍ଷୀଘର, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ-୨୦୧୯

ପଟ୍ଟନାୟକ, ସ୍ମୃତି, 'ଦାଗ' ଭୁବନେଶ୍ୱର, ପକ୍ଷୀଘର, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ-୨୦୧୯

ପଟ୍ଟନାୟକ, ସ୍ମୃତି, 'ଅନ୍ଧାର ପ୍ରତିବିମ୍ବ' ଭୁବନେଶ୍ୱର, ପକ୍ଷୀଘର, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ-୨୦୨୧

ଗବେଷିକା,

ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ,

କେନ୍ଦୁଝର

ଦୂରଭାଷ : ୯୦୪୦୫୪୦୦୬୨